

РЕЦЕНЗІЇ

Бандровська О. Модернізм між минулим і майбутнім: антропологічний дискурс англійського роману : монографія. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 444 с.

У зарубіжному і вітчизняному літературознавстві існує значна кількість досліджень, присвячених літературі модернізму та його провідним постатям. Основою сталого інтересу до його феноменів є масштабність художніх досягнень, відкритий та експериментальний характер, а також значний художній потенціал, що розгортається впродовж ХХ століття і залишається до тепер в постійному активі. Невичерпність внутрішнього ресурсу та інтерпретаційна відкритість модернізму доведена зверненням до нього представників практично усіх літературознавчих шкіл і напрямів минулого століття. Тим не менш, поліаспектне наукове дослідження Ольги Бандровської, присвячене англійському модерністському роману, вирізняється з-поміж інших розвідок докладним та послідовним вивченням художньої концептуалізації Людини, запропонованої англійськими митцями-модерністами. Автор робить спробу поглянути на модернізм, як на період інтенсивного розгортання плюральних стратегій формування художнього образу людини і переформатування культури за антропологічним вектором, з урахуванням наявної множини сучасних концепцій літературного модернізму, а також ідеї «плинності» модерності.

Книга складається з п'яти розділів, в яких дослідниця ставить за мету охопити значне коло проблем теоретичного, методологічного, історико-літературного і культурологічного характеру. Перший розділ монографії «Теоретичні і методологічні аспекти вивчення літератури модернізму» присвячений обґрунтуванню синергетичної методології для аналізу художньої літератури. Визначаючи синергетику як міждисциплінарну дослідницьку програму, яка вивчає динамічні відкриті системи і нелінійні процеси, автор розглядає можливість та коректність застосування її наукового словника в літературознавстві, зокрема, до вивчення художнього часу, написання історії літератури, концептуалізації ідеї перехідності як характеристики літературного ХХ століття. Першочерговою метою розділу є реконструкція модернізму, який дослідниця розуміє як результат реалізації цивілізаційних/культурних/естетичних потенцій доби Модерн і відкрити в майбутнє художню систему з тенденцією до динамічного і плюралістичного розгортання художніх форм. Неабиякий інтерес становить другий розділ книги «Антропологічні параметри англійського модернізму», в якому, по-перше, переконливо доводиться, що поєднання методологічного потенціалу синергетики і літературознавчої антропології дає підстави збагатити аналітику людини в художній літературі, а по-друге, окреслено синергетично-антропологічну модель англійського модерністського роману. Англійські модерністи, переконує О. Бандровська, створили відкрити модель людини, в якій свідомість, психіку, інтелект обрано сферою розгортання романного наративу, а біографія людини в модерністських романах подана як процес самоорганізації особистості.

В англійському модерністському романі представлений «культурний» код тілесності XX ст. – ця ідея є центральною в третьому розділі дослідження «Дискурс тілесності в англійському модерністському романі». Автор фокусує тут увагу на романній спадщині Вулфа, Лоуренса, Джойса, Гакслі, накреслюючи актуальні напрями для подальших досліджень. Насамперед, це моделі тілесності в романі та їхні нарративні реалізації, тілесна складова в гендерних конфігураціях, мотиви хвороби та неповноправності і повоєнна травматична пам'ять. Четвертий розділ монографії «Антропологія техніки і література модернізму» присвячений впливу техногенної модерності перших десятиліть XX століття на поетику англійських модерністських романів. Особливу увагу привертає аналіз тематичного комплексу модерності, модернізації, модернізму в творчості Лоуренса, а також аналіз інтермедійних стратегій в романах Джойса «Улісс» і «Фіннеганові помини». У завершальному п'ятому розділі «Антропологія художнього образу» досліджено проблематику ідентичності в романах Джойса, Гакслі, Вулфа, Форстера. Автор звертається до постаті і творчих досягнень Шекспіра, стверджуючи, що художній потенціал Вільяма Шекспіра, його розуміння і вираження людського вплинули на формування естетичної свідомості модерністів, відкрили нові художні території та перспективи. У розділі також проаналізовано іонаціональну образність англійського роману та спектр імагологічних питань, які акцентують увагу на фігурах Іншого і Чужого. Аналіз розщепленої ідентичності в творчості Джойса, іонаціонального аспекту ідентичності в романах «Подорож до Індії» Форстера і «Селище в джунглях» Леонарда Вулфа можна вважати виваженим обґрунтованим дослідженням ще не засвоєного українськими дослідниками шару англійської словесності.

Висновки до проведеного дослідження модернізму засвідчують комплексний і узагальнюючий підхід до англійського модерністського роману, вони скеровані на увиразнення його металітературних можливостей та художнього потенціалу з погляду становлення естетичного плюралізму літератури постмодернізму, і, що не менш важливо, «антропологічного повороту» в сучасній гуманітаристиці.

Варто зазначити, що рецензована монографія доцента кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка Ольги Бандровської є ґрунтовним міждисциплінарним дослідженням, яке може бути широко використане для викладання навчальних курсів з історії світової літератури XX століття, англійської літератури, культурології, а також є цінним надбанням для молодих науковців, які планують вивчати художні явища модернізму.

Доктор філологічних наук,
професор кафедри теорії літератури
та порівняльного літературознавства
Гнатюк М. І.